

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΟΙ ΚΑΘΡΕΦΤΕΣ

Ο πρωτογενής καθρέφτης.—Τό Έβραϊκό «δοχείον τών αγνισμών».—Τό σμαράγδι τού Νέρωνος.—Η Άσπλι τού Φιλίππου.—Πού καθρεφτιζότανε ή ώραία Όλυμπιάς.—Οι καθρέφτες τών άγγλων.—Τά καθρεφτάκια τής Μεσαιωνικής Γαλλίας.

Είταν βέβαιον ότι ο πρώτος καθρέφτης τού ανθρώπου ύπήρξε τó καθαρό και άκίνητο νερό τής λίμνης ή τής άβρογιαλιάς. Έχουμε όμως ιστορικά δεδομένα ότι εύθες άμα ό άνθρωπος άρχισε να καταργάεται τά μέταλλα και τούς λίθους, επανόσως και τούς τεχνητούς καθρέφτες. Διότι κάθε γυαλιστερό σώμα μπορεί νά χρησιμεύσει γιά καθρέφτισμα. Τέτοια «κάτοπτρα», άναφέρονται στην «Βίβλον Ιούβ». Και στην «Έξοδον» διαβάσει κανείς ότι τό «δοχείον τών αγνισμών» ήτο φτιασισμένο από κάτοπτρα τά όποια οί γυναικες τών Έβραίων άφιέροναν στη «Σκηνή τού Μαρτυρίου».

Μερικοί από τούς ιστορικούς ισχυρίζονται ότι ό καθρέφτης δέν ήτο γνωστός στην Όμηρική έποχή. Ο ποιητής τής Ίλιάδος—λένε—δέν μιλεί πουθενά γιά καθρέφτη. Ακόμη ούδε όταν μάς περιγράφει τόν καλλωπισμόν τής «Ήρας μέ τούσας λεπτομερείας». Άλλ' οί αρχαιολογούντες αυτοί δέν λαμβάνουν υπ' όψιν τόν ότι ή μυθολογία έμπόδιζε τόν ποιητή νά δώσει στη θεά ανθρώπινες ιδιότητες και ύδυναμίες δείχνοντάς την νά έχη άνάγκη από καθρέφτη. Οί Ρωμαίοι στά συμπόσια τούς μ τεχειρίζοντο ποτήρια κρυστάλλινα, μέσα στα όποια καθρεφτιζόταν τό πρόσωπο τού πίνοντος. Ένα τέτοιο ποτήρι περιγράφει ό Βόσκιος στόν κατάλογο τών δώρων πού έπρόσφερε ό Βαλέριος στόν Αυτοκράτορα Πρόβον. Είταν όμως έξαιρετικό ό ότι οί άρχοντομαθημένοι Ρωμαίοι είχαν άσημένιους καθρέφτες. Ο Πλίνιος, ό Σενέκας και άλλοι συγγραφείς, όταν μιλούν γιά τίς ουνήθειες τών βασιλευσών τής Ρωμαϊκής έποχής, άναφέρουν ότι τά κάλλυντήριά τούς ήταν στολισμένα με άργυρά κάτοπτρα». Είς διάφορα Εύρωπαικά μουσειά σώζονται τέτοια κάτοπτρα. Άν κρίνουμε άπ' αυτά, βλέπουμε ότι δέν ήταν άσπλι, διάλου από άγυρο άλλά ότι τό μέν όλόν σώμα ήταν από άτσάλι, μά λεπτή δέ πλάκα άσημένα ήταν στρωμένη επάνω του και αποτέλεσε τόν πραγματικό καθρέφτη, δηλαδή την άνταντακλαστική επιφάνεια.

Από άλλους ιστορικούς μαθαίνουμε ότι οί άρχαίοι έκασρεφτιζόντο και σέ πολυτίμους λίθους. Ο Πλίνιος άναφέρει ότι ό Νέρων άντι καθρέφτου μεταχειρίσθη ένα τεράστιο σμαράγδι! Άλλοι έπιμένουν ότι ό Ρωμαίος τύραννος είχε και άλλους καθρέφτες από μεγάλα ρουμπίνια.

Ένας Ίσπανός θαλασσοπόρος διηγείται ότι οί Ιθαγενείς τής Αμερικής, προτού κατοικήθη ή χώρα τούς από τούς Εύρωπαίους, έχρησιμοποίησαν γιά νά βλέπουν τά... κάλλη των, πλάκες γυαλιστερές από ήφαιστειακή λάβα, ή μαύρος μύδρος, σάν αυτούς πού βγάλει τώρα τό ήφαιστειον Ήρας, σιλωμβόρους καλά.

Ότι όμως οί άρχαίοι Έλληνες είχαν κάτοπτρα, άποδεικνύεται και από τό γνωστόν έπίγραμμα «Τή Παφίη τό κάτοπτρον κλπ». Λέγεται μάλιστα ότι ή ώραία Άσπασία πού είχε ξεσηκράνει τόν Περικλέα είχε ρουμπίνον καθρέφτην. Όταν ή Άσπασία είδε ότι άρχισε νά γερονά, δταν άνεκάλυψε περισσότερες από μία ρυτίδες στό πρόσωπό της, έπήρε τόν καθρέφτη και τόν πήγε άφιέρομα στό Νεώ τής Αφροδίτης: «Σου τόν άφερωσόν, θεά, τόν καθρέφτη μου ελπε, γιαντί δέν με δείχνει πιά όπως ήμουν άλλοτε: και όπως είμαι τώρα, δέ θέλω νά με δείχνει!»

Υπάρχει ένας όμοιος Μακεδονικός μύθος: Μιά φορά, έχθρικό στρατεύμα μπήκε στη χώρα τού Φιλίππου. Τό ξαφνικό άγγελμα δέν ένόμαζε τόν άντρείο Βασίλεα. Έφόρεσε γρήγορα τήν πανοπλία και ελπε στούς ύπασπιστάς του:

— Τήν άσπίδα μου και νά σπάλισουν! !

Οί άνθρωποι τών άνακτόρων έψαχναν παντού γιά τή βασιλική άσπίδα, αλλά δέν την εύρισκαν. Τρομαγμένοι τό ελπαν στό Βασίλεα: «—Η άσπίδα έχάθη! > —Δέν περάσει, θά πάω έτσι! > Και μπήκε σά ύπασπία δώματα τής βασιλεύσας νά τήν άποχαιρετήση. Νέα και ώραία τότε ή μητέρα τού Μεγάλου Άλεξάνδρου, μη ξεροντας τίποτα γιά τήν έχθρική εισβολή, ήταν περιμυκλωμένη από τίς σκλάβες της πού τήν έχτιένιζαν. Μπροστά της είχε τή χάλκινη γυαλιστερή άσπίδα τού άντρείου της και καθρεφτιζόταν!

Ο Φίλιππος έμεινε έμβρόντητος.

— Έστ' όλον τήν έχεις τήν άσπίδα μου, Όλυμπιάς;

Η Όλυμπιάς έχαιρογέλασε και ό Φίλιππος τήν είδε τόσο ώραία, όποτε ό θυμός του μετεβλήθη σέ άγάπη, τήν έπήρε στην άγκαλιά του, τής έδωσε τό φιλή τού άποχαιρετισμού, έπειτα έπήρε τήν άσπίδα και έφυγε γιά τή μάχη. Πριν φύγη όμως τής ελπε:

— Όλυμπιάς, θά σου έναφέρω με τιμή και δόξα τόν καθρέφτη σου!

Και έχάρτησε τήν ύπόσχεσή του.

Πότε έπευρέθησαν οί σημερινοί γυαλένιοι καθρέφτες; Αί πληροφοροίαι τών ιστορικών

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΑΙΣΘΗΣΙΣ

Του Arthur Rimbaud

Στίς καλοκαιρινές βραδιές θά πάω στά μονοπάτια, μέσ' άπ' τά σάχνια θά πατώ στή χλόη τή μαλακή, άνειροπλήρης, τή όρσσία στή πόδια μου θά ρυτίδω και στό γυμνό κεφάλι μου τού άνέμου τήν πνοή.

Δέ θά μιλώ, κι' άνέγνωστας στό δρόμο θά πηγαίνω, μά μίαν άγάπη μέσα μου πλατεία θά πλημμυρίη. Κι' έτσι θά πάω πού μακριά, μακριά, σάν άταγγάτος μέσα στή Φύση—όπως κανείς με μία γυναίκα πάει...

Μετάφρ. Δάφνη

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Άπό τό Γερμανικό μελόδραμα «Der Trompeter»

Είν' ή ζωή μας άσχημα πλασμένη: Κοιτά στά ρόδα άγκάβια νά γεννά, Κι' ότι ή καρδιά λαχταριστή προσμένει. Πριν έρθη, εύθις νά οβείται, νά περνά.

Χαρά είχα ίδω στά μάτια σου γραμμένη Κι' έκανα άγάπης όνειρο κρυφτό... Άχ! έχε γεία... Καλά θά ήταν νά γένη, Άχ, έχε γεία,—δέν ήταν γραφτό...

Ξενιτευτής στή γή γυροποια ώς τώρα, Κ' είχε ή καρδιά μου μάθη νά μισή. Έλπίζα μόνο εύτυχομένην ώρα, Όταν έμπρός μου πρόβαλες εσύ...

Μεσ' ο' άγκάλια ζεστή κ' άγαπημένη Ήθε νά μοροδοια εύθις νά γιαιεντώ... Άχ! έχε γεία!... καλά θά ήταν νά γένη Άχ! έχε γεία!... δέν ήταν γραφτό...

Φεύγουν τά νέφη, ό άνεμος σφυρίζει, Πιγίγει ή βροχή και κέμπτο και βουνο. Τήν ώρα αυτή, πού ό κόσμος μάς χωρίζει, Φαίνεται μαύρος, σάν τήν ομίαντο...

Όχι, καλό, κακό κ' όι με προσμένει, Πιστός θά μείνω κι' άν ξειντευτώ... Άχ!... έχε γεία,—καλό θάταν νά γένη, Άχ!... έχε γεία,—δέν ήταν γραφτό...

Μετάφρ. Γ. Δροσίνη

Η ΡΑΪΣΜΕΝΗ ΚΑΜΠΑΝΑ

Του Καρ. Μπωντλαίρ

Είπε μία γλίσκα, μά πικρή, τίς νύχτες τίς χειμερινές, Κοιτά στί ξύλα τής φωτιάς πού τρίζουν και καπνίζουν, Ν' άκουθ' άγάλη νάχρηται οί άνάνθρωποι οί μακαριέ, Στούς ήλιους πού τά σήμαντρα τραγουδισί σκορπίζουν.

Καλότρου τό σήμαντρο με τόν άνάνητο χαλκό, Που μ' δία του τά γερανία βασιάνει καλά ή λιλιά του Και ερίχει γύρω του πιστά τόν ήχο τό θερησκονικό, Σά στρατιωτής γέροντας, άγροπτιος στή σκοπία του.

Κ' ή ραϊσμένη μου νυχή σάν άπ' τή θλίψη ακάβει Σκορπίζει τά τραγούδια τήν στόν κούον άγέρα τής νυχτάς, Μά ό ήχος τής άπλώνεται άδύνατος κι' άποσβητός

Και με τό σόχχο του βαθύ, ένός λαβωμένου μοιάζει Που κατ' από σωρο πεκρόν, δίπλα σέ λίμνη μ' αίματα, Αημοσημένως έσφυζή, μέσ' σ' γαρφαλιέματα.

1919

Μετάφρ. Μήτσου Παπακικολάου

είνε διάφοροι. Όπωσδήποτε όμως κατά τόν 13ον αιώνα φαίνεται μνημονοσημένη ή βιομηχανία αυτή, όπου μετά τά από άτάλι, άσβερο και γυαλισμένο άμάγρα κάτοπτρα, γίνεται λόγος γιά νά καθρέφτες γυαλένιους, ντυμένους πίσω με ψιλό στρώμα από μολύβι. Άλλά και ώς στόν 14ον αιώνα οί γυαλένιοι καθρέφτες ήσαν σπάνιοι.

Σιγά-σιγά όμως οί καθρέφτες έτελειοποιούντο. Στη Γαλλία κατασκευάσθησαν οί πρώτοι καθρέφτες οί ντυμένοι πίσω με ύδραργυρον. Τόσο δέ εύχαρίστησαν τίς κυρίες τής έποχής εκείνης, όποτε γιά πολλά χρόνια έχράτησε ή μόδα νά φέρονουν κορμιασμένα από τή ζώνη τους με χρυσά ύλυσσάδισια με κροσάκα-θρεφτάκια όπως σήμερα τά υφολόγια.

Η βιομηχανιά τών καθρεφτών πήρε όλη τήν άκμή της στή Βενετία. Οί βενετανοί καθρέφτες—όσοι σώζονται άκόμη—είνε κειμήλια άξίας.

